

«ЗДРАВІЕ» за сега излиза три пѣти въ мѣсець: на 1-о, 10-о и 20-о число. Цѣната му за осемъ мѣсеца, отъ 1 Май до 20 Декемврий 1886 г., е седемъ лева въ България и осемъ лева за въ странство. — Абонатитъ се адресиратъ направо до редакцията, въ гр. Варна, същевременно като предплатятъ съ пощенскій записъ (а не въ маркѣ). — Обявления се приематъ съ плата по 30 стот. за единъ редъ петитъ.

ЗДРАВІЕ

За всѣка напечатана въ «ЗДРАВІЕ» оригинална статія редакцията плаща по петъ стотинки за всѣкий редъ. — За промѣняване адресътъ на спомоществателя се плаща 40 стотинки, безъ които адреса не се промѣнява. Заявления за неполучването на пѣкой брой трѣба да се правятъ не по-късно слѣдъ получването на слѣдующий брой; въ противенъ случай се оставатъ безъ послѣдствие.

ОБЩЕДОСТЪПЕНЪ МЕДИЦИНСКИЙ И ХИГИЕНИЧЕСКИЙ ВѢСТНИКЪ

Per noctem ad lucem!

Отъ мракъ къмъ свѣтлина!

СЪДЪРЖАНИЕ: Фалсификация на продуктитъ. Отъ д-ра В. Н. Бензеніръ. — За присажданieto на дѣцата. Отъ Мих. Перушинъ. — Сждбно-медицинска хроника. — Даваніе помощъ на дасици и удавници. Отъ д-ра К. Тролювскій. — Домашна аптека. Прев. Т. Георгиевъ. — Обявление.

Фалсификация на продуктитъ.

Отъ д-ра В. Н. Бензеніръ¹⁾

Въ послѣдне време подправката на продавателнитъ нѣща, не само на хранителнитъ материяли, но и на всичкитъ продукти на селското ступанство, както и на промишлеността, е завзела такива грамадни размѣри и е доведена до такова искусство, щото, — срамъ ни е да го кажемъ, — съставлява нова наука, която има свои профессори и експерти, и твърдѣ много ученици.

За това нѣщо сж подали примѣръ и сж го усъвършенствували най преднитъ, най просвѣтенитъ и най промишленитъ страни; най главния изворъ за това зло е лакомството за голѣма печала, придобита неправедно, като желаятъ въ сѣщото време да избѣгнатъ лесно отъ олавяние и наказаніе; само въ рѣдки случаи дѣйствителната нужда кара да се прибѣгва къмъ подправки или къмъ замѣняване едно вещество съ друго, както напр. виждаме да става това въ брашното и хлѣба, кога се докаратъ неплодородни години.

Обикновенно подправката се състои въ замѣняване доброто вещество съ друго — лошо, което да продаватъ съ сѣщата цѣна, както и доброто.

Въ хранителнитъ материяли фалсификацията има нѣколко степени; първо мѣсто заема тукъ мѣреніето или теглитката, които причиняватъ само една загуба, безъ да вредятъ на здравіето; значи извършва се една измама; послѣ иде замѣняването едно хранително вещество съ друго, макаръ безвредно но не хранително, — по-голѣма измама, напр. придаване на млѣкото или на хлѣба вода въ по-голѣмъ процентъ отъ колкото се слѣдва; при това се извършва една кражба съ вреда за здравіето; человекъ се измамва, като си мисли, че той се храни достатъчно; голѣмо зло е, ако се продава всалено (развалено) брашно, или мѣсо съ глистни зародиши; очевидно престѣпление прави този, който придава хубавъ или измамливъ видъ на питателното вещество, като го боядисва умислено съ нѣкаква утровителна боя, както напр. правятъ това съ чая, кафето, конфектитъ и пр.; още по-голѣмо престѣпление се прави, когато смѣсватъ въ нѣкое питие употелни вещества, съ цѣль за обиръ. Най обикновенната примѣсъ на рѣжаното брашно сж сѣменцата на растението *пача трѣва* (*lolium temuibutum*); но руския народъ до толкова е привикналъ на тази примѣсъ, щото си е съставилъ даже и слѣдующата поговорка за нея: «не е злѣ, когато въ рѣжта има *пача-трѣва*, а злѣ е, когато нѣма *пача-трѣва*, та нѣма и рѣжъ». Изобилното присѣстване на пачата-трѣва въ рѣжта прави рѣженото брашно твърдѣ горчиво. Най обикновенната болѣсть на рѣжта, както у насъ, тъй и въ другитъ страни е червената главичка (*secale cornutum*), която въ брашното и въ хлѣба е твърдѣ вредна; въ голѣмо количе-

¹⁾ Изъ книгата му: Объ оздоровленіи городовъ. Москва, 1884 г.

ство тя причинява жестокиѣ епидемии на Ерготизма, но и въ малко количество тя пакъ е вредна, само че вредата ѝ или съвсѣмъ се не узнава, или се маскира така, щото нездравнето на жителитѣ се приписва съвсѣмъ на други причини. За жалость, до сега нѣма вѣрно срѣдство, съ което да се открива присѣтствието на главичката въ брашното. Освѣнъ това въ брашното се срѣщатъ различни животни и растителни паразити: клещи, вибриони, зародиши отъ различни насекоми, гъбки и плѣсень. Не рѣдко се срѣщатъ и минерални частици, или малки камъчета, отлющени отъ воденичния камъкъ, или пѣкъ пѣськъ и прахъ. Въ сѣжното брашно подмѣсватъ тѣй сѣщо евтино брашно, напр. ечемияно, овесяно и др. Въ хлѣбътъ най обикновенната примѣсь трѣбва да се счита водата; срѣдне количество на водата трѣбва да бѣде:

Въ меката вътрѣшность (срѣдата) отъ 40 до 48 %
Въ кората отъ 17 до 27 %
Въ всички хлѣбъ отъ 30 до 40 %

Но въ назарския хлѣбъ се срѣща много по-вече вода; тази вода купувачътъ я купува равно съ хлѣбътъ.

Отдавна още и постоянно се правятъ оплаквания изъ градищата противъ подправката на млѣкото. Тѣзи оплаквания сѣ твърдѣ справедливи: наистина твърдѣ мѣчно може човекъ въ нѣкой голѣмъ градъ да си намѣри хубаво млѣко; но трѣбва да се знае, че млѣкото е една отъ най впечатлителнитѣ и чувствителнитѣ течности; въсприимчивостта на млѣкото къмъ заразитѣ е доказана ясно; по относително подправката му се говорятъ още много излишни недоказани нѣща.

— Главна и почти единствена примѣсь за млѣкото е водата и то какъто се намѣри; тя се употребява въ най голѣми размѣри, даже до 50%; борбата противъ това е твърдѣ трудна, първомъ — защото нѣма толкова точни инструменти за опредѣленне достоинството на млѣкото, — второ, защото и неподмѣсеното млѣко много пакти нѣма еднакъвъ съставъ; то се различава споредъ породитѣ на животнитѣ, споредъ времето на годината, споредъ количеството на храната на животнитѣ и проч., та най послѣ се оказва, че ний не го знаемъ добръ; тѣй напр. въ послѣдне време синиятъ му цвѣтъ се при-

писва на присѣтствието на особини микроби.

Ако нашето пиво не можемъ да го похвалимъ, защото е въобще лошо сварено, то не можемъ и да го обвиняваме въ тровение народа. Легендарнитѣ му примѣси отъ стрихнинъ и други татулови породи, поставяние бѣжитѣ на тютюневи листи — едвали не преувеличено.

Но такава защита не може никакъ да се направи и на нашата ракия — тя е и лоша и вредна; особено въ послѣдне време взеха да я правятъ въ голѣмо количество не само отъ лоши зърна, отъ овесъ напр., но направо отъ картофелтъ, което въ Европа се счита чисто тровение. На всички е известна вредата на ракийното масло и на другитѣ съставни части на картофляната ракия; по колкото и да писахъ по това хигиениститѣ, пакъ нищо не помага; а у насъ надали никой не се призира да слѣди за това. — Много разискватъ за това дѣто народътъ много се опивалъ, а дѣйствителни, коренни мѣрки никой не взема, — като че никой не се интересува даже да преглѣда какво питие се продава въ механитѣ; намъ не ни се е случвало, ни да четемъ, ни да чуемъ за нѣкой анализъ, направенъ надъ нѣкоя вредна ракия или за нѣкое привикване на сѣдъ за отравяние съ ракия.

Въ послѣдне време въ всичкиѣ европейски градове сѣ направени общински лаборатории, гдѣто всѣкий купувачъ може да си занесе покупката за преглѣждане — дали е добра или лоша.

Тѣй напр. въ Парижъ, вътрѣ въ единъ мѣсець, сѣ открити до сто и петдесетъ вредни подправки и между тѣхъ: 12 сѣ намѣрени въ виното, 3 въ пивото, 15 въ различни ракии, 18 въ боядисванията и 67 въ различни играчки — а това ясно показва, до какъдѣ може да достигне фалсификацията.

За присажданieto на дѣцата.

Отъ Мих. Первушинъ¹⁾

Има много родители, които не знаятъ съ каква мая да си присаждатъ дѣцата: съ телешка ли, или съ човѣшка (събрана отъ дѣте).

¹⁾ Г. Первушинъ, вакцинаторъ въ Волно-икономическото дружество въ Петербургъ, има заслуга, че най

— Необходимо дѣцата трѣбва да се присажда¹⁾ съ телешка мая.

— А защо така?

— Защото, ако дѣтето се присади съ човѣшка мая, взета отъ друго дѣте (особенно ако е събирана отдавна въ нѣкоя трѣбичка или шишенце), то може заедно съ майта да му се присади въ сѣщото време и нѣкоя болѣст, която скрито съществува въ другото дѣте, особено страшната болѣст «сифилис». Тогава, вмѣсто да принесатъ полза на дѣтето съ присаждане, то, погубватъ му здравието и го правятъ злочесто презъ всички му животъ. А че може, чрезъ присаждане съ човѣшка мая да се зарази дѣтето съ сифилис, доказано е отъ безбройни такива случаи, които лѣкаритъ сѣ срѣщали и срѣщатъ твърдѣ често, тъй щото това не подлежи на никакво съмнѣние. А между това простиятъ народъ предпочитал повечето човѣшката мая, отъ колкото телешката; но извѣстно е, че болѣститѣ на родителитѣ наследствено преминаватъ и на дѣцата, слѣдователно, трѣбва ли така неблагоприятно да постѣпваме, като присаждаме на дѣцата си болѣст и отрова?!

— «Но, казватъ нѣкои сп, че телешката мая мѣчно се хваща?» — Ний съвѣтваме читателитѣ си да не вѣрватъ на тия думи; тия, които искатъ да се увѣрятъ, нека попитатъ докторитѣ, или тия, които се занимаватъ съ присаждане, или пъкъ нека се потрудатъ сами лично да се убѣдятъ. Добрата телешка мая всѣкогажъ се хваща сполучливо, а мая недобра, презрѣла, лѣжлива, ако ще би и човѣшка да бѣде, винаги мѣчно се залави и освѣнѣ това ти е бесполезно, защото не може да предвардва отъ шарката. Този, който ви каже, че телешката мая по-слабо дѣйствува отъ човѣшката, бѣдете увѣрени, че той не знае нищо за майтѣ. И човѣшката и телешката мая произхождатъ все отъ една и сѣща крависка самородна мая¹⁾, значи, и двѣтѣ иматъ еднаква сила и дѣйствиe; разликата имъ се състои само въ това, че едната се развива, храни, живѣе и размножава въ лимфата (сокътъ) на телето, а човѣшката (дѣтинската) — въ лимфата на дѣтето. Но отъ това не слѣдва, че майтѣ трѣбва да бѣдатъ различни, защото лимфата не е мая, както и водата не е риба. Човѣшката мая е починала да се присажда отъ преди 88 години, а телешката едвамъ отъ 20 години насамъ. Всѣка новозахваната работа не всѣкогажъ сполучливо се извършва. Тѣй сѣщо и присаждането съ телешка мая: при първитѣ опити, може би, да

не се е вдавало всѣкогажъ, и за това народътъ си е съставилъ лошо мнѣние, че телешката мая не се хваща добръ. Но има, прочее, и такива хора, които се боятъ да присажда¹⁾т дѣцата си съ телешка мая единствено за това, защото щѣли да приличатъ на телета!...

— Какъ трѣбва да се присажда телешката мая?

— Тя трѣбва да се присажда направо отъ телето съ «жива лимфа», но никогажъ отъ трѣбичка или масурче, както това обикновено се прави и безъ успѣхъ.

— А защо да не се взема изъ трѣбичка, а направо отъ жива лимфа?

— Защото майта, като стои въ трѣбичката (масурчето), сѣменцата¹⁾ ѝ се събиратъ на отдѣлни много малки топчета и тогава отъ нея остава една лимфа само. А именно отъ тия сѣменца зависи добрия успѣхъ на присаждането: да могатъ и тѣ да влѣзатъ въ кръвта заедно съ лимфата. Между това телешката мая, макаръ и да бѣде отъ напредъ събрана, пакъ се хваща тѣй добръ, както и кога се взема направо отъ телето. Такава мая е детритътъ, който се прави, като отлющятъ цѣла пѣпка отъ телето, пѣлна съ сѣменца отъ шарката и я приготвятъ по извѣстенъ начинъ. Тогава сѣменцата не могатъ да се сбиратъ на топченца, защото чрезъ механическото растриване, което правятъ приготвителитѣ, тѣ (сѣменцата) се распределяватъ равномерно по всичката мая и нѣматъ вече възможность да се сбиватъ на топчета. Ето защо този видъ мая — детритътъ — всѣкога се присажда сполучливо.

— Отъ гдѣ може да се вземе такава мая (детритъ)?

— Тя се приготвя специално, презъ цѣлата година, въ Варна, въ институтътъ за присаждане на шарката и се распраца на докторитѣ безплатно. (Този «оспенний институтъ» се съдържа отъ правителството).

— Кога трѣбва да се присажда дѣтето?

— Колкото по-рано, толкова по-хубаво, стига само дѣтето да бѣде здраво. Присаждането е свѣщенная длъжностъ на родителитѣ: то не може да се отлага по никакви извинителни причини (освѣнѣ по болѣст у дѣтето), защото, ако дѣтето не е присадено, то непременно ще се зарази отъ естественната шарка. Изъ прости народъ, нѣкои майки не рачатъ да си присажда¹⁾т дѣцата, защото щѣли да болѣдуватъ, та имъ се свидятъ; а пъкъ не помислятъ, че ако дѣтето го олуви естественната шарка, ще болдува много по-тъжко, отъ колкото при присаждането и ще се мажи, догдѣто, най-послѣ, се прости съ този свѣтъ или пъкъ остане съ грабаво (лунаво) лице и съ

много способствувалъ за распространение на присаждането съ телешка вакцина въ Россия. Благодарение на любезността на автора, който ни проводилъ статиата си, ний даваме на читателитѣ си преводъ отъ нея. Р.

¹⁾ Който ще ни заяви, че на нѣкое мѣсто се намира самородната шарка по кравитѣ, ще му платимъ доста скъпо.

¹⁾ Тѣ сѣ единъ видъ много малки животинки — бактерии.

нѣкои друга повреда. И така, които майка мнѣе за чедото си, тя ще се потруди да го присади на време, за да не си го изгуби. Най-добро време за присаждането е половинѣ-годишната възраст; тогава дѣтенцето е доволно зряло за да може да претърпи присаждането и, освѣнъ това, зѣбнѣ още не сѣ поникнали. Ако ли първитѣ зѣби сѣ поникнали вече, то трѣбва да се присади преди поникването на вторитѣ; но никогѣ въ време на самото никнене. Най-много трѣбва да се пазн, да не би дѣтето, да си разчека (разкърти) писанката, сир. мѣстото, дѣто е присадена шарката. Шестмѣсечно дѣте едва ли ще помисли да я раскъртва, но у 8—10 мѣсечно до 4—5 годишно почти не е възможно да му се запази писанката, напълно неповредена: непременно то ще я или разкърти, разчешн, или ще я разбута и пакъ нѣма да я остави непокътната. Най-добър е да се присажда дѣтето, дордѣто е още на половинѣ година, защото едно, че то, като е на тази възраст, нѣма да си разбута писанката и друго, че присаждането бива по-правилно и по-успѣшно. Когато дѣтето позахитрѣе, то се противи при присаждането: хвърли се, крѣщи, плаши се, като глѣда, че ще му дращитѣ съ ножъ по ръчичката и така не може да стане правилно операцията; а послѣ операцията, то винаги съ ненавистъ глѣда на онова, що сѣ направили на ръката му, и по всѣкакъв начинъ глѣда да го разбута, да раздърпа и да хвърли привръзката, ако я има, а въ такъвъ случай, то се знае, нѣма да излѣзе никаква полза отъ присадката. По тази причина не бива никакво извинение за ненавременното присаждане, освѣнъ ако дѣтето се е случило болно тогава, когато трѣбвало да се присади.

— А защо е вредно раздраскването на писанката?

— Не само то е вредно за нея, но и всѣко претисване или налягане не може понесе тя безъ какъ да е нежелателно слѣдствие. За това, ако би да се покаже на ризата на дѣтето материя (зацапана отъ писанката), то знайте, че непременно писанката е повредена; тогава сѣменцата нѣма да се развиятъ напълно и слѣдователно нѣма да принесатъ полза на дѣтето, особено ако тѣ сѣ расчекани или съвършено откъртени. Всичко, що се натрупва и развива въ присадката, трѣбва всецѣло и ненарушимо да извърши напълно своятъ периодъ, да се всмучи въ организма на дѣтето, посредствомъ крѣвта му, и да произведе въ него нужното предпазително дѣйствие противъ болѣстната шарка. За това никой за никакви подарѣци или пари да не дава да се взима мая за присаждане отъ присадката на дѣтенцето си. Защото съ такова вадене мая отъ присадката на дѣтето намалява се количеството и предпазителната сила

на присаденитѣ сѣменца и тогава дѣтето пакъ може да го хваща естественната шарка, на която всѣкий знае ужаснитѣ послѣдствия. Ако нейдѣ въ простолуднето е вкоренено това убѣждение, че трѣбва непременно да се извади малко материя отъ присадката ужъ за добро на дѣтето, то навѣрно сѣ ги лѣгали старитѣ писачи (вакцинатори), за да могатъ да се възползуватъ отъ тѣхното простолудие. Заради това помнете, че да се вади мая отъ присадката на дѣтето е все едно да му се докара втора болѣсть.

— А какъ да се направи, щото писанката на дѣтето да не може никакъ да се разбутва? (Слъдва).

СЖДЕБНО-МЕДИЦИНСКА ХРОНИКА. ¹⁾

Едно неоткрито престѣпление.

На 23 Юлий 1885 г. въ мерата на село А. билъ намѣренъ единъ трупъ, покритъ съ шума. Медицинскій актъ го констатира въ състояние на разлагане: главата и мишицитѣ полуизгнили, космитѣ испадали, краката черни, подутти и единия кракъ отдѣленъ отъ кѣлката; мнѣнието на доктора е, че трупа трѣбва да е не по-малко отъ 10 дена.

Първитѣ лица, които видѣли трупа, уприличили го на нѣкой си Маринъ Е. нѣзъ Д., когото търсали отъ нѣколко време. Слѣдъ заравяннето на трупа, явила се при слѣдователя Мария П. нѣзъ с. Д. съ заявление, че на 19 Юлий съща година мжжа ѝ Петко излѣзалъ съ слугата си Димитра Т., а вечерта се върналъ само послѣдния, като увѣрилъ жената, че мжжа ѝ заминалъ за с. Ш., дѣто ималъ работа; но впоследствие, като чула за наденния трупъ, съмнила се — да не би слугата Димитръ да е убилъ мжжа ѝ Петко (на 19 Юлий) и като видѣла дръхитѣ на трупа въ общината, познала ги че сѣ на мжжа ѝ.

Повиканъ Димитръ Т. предъ сждебния

¹⁾ Редакцията се надѣва, че сждебно-медицинската хроника, освѣнъ интереса, който тя представлява за обществото, лѣкаритѣ и сждитѣ, може да докара и доста полза. Лѣкаритѣ, като ще иматъ предъ видъ гласностъ, по-предпазливо и по-обмислено ще даватъ мнѣния си, а сждитѣ по-бритически ще се отнасятъ къмъ тѣхъ. Желали бихме само, да не бждемъ затъ разбрани, че се водимъ отъ нѣкои изобличителни цѣли. Въ живота, на-истина, се срѣщатъ доста явления, които изискватъ изобличаванне; но цѣльта на нашия вѣстникъ не е тази и ний не можемъ да се водимъ отъ никакви други побуждения, освѣнъ отъ общата полза, безъ никакви лични доказвания.

слѣдователъ призналъ, *че той дѣйствително убилъ Петка*, по наущението на жена му Мария, която му правила магия за да извърши това. Мария, призована тѣй сжщо предъ слѣдователя, съвършено отказва всѣко съучастие и обвинява Димитра въ убийство.

При тѣзи данни сждебния слѣдователъ препратилъ дѣлото на прокурора и послѣдния, като счелъ престѣпленieto за извършено и престѣпниците открити, предава подъ сждъ Димитра Т. за убийство на Петко Т., а Мария за съучастничество.

Въ сждебното засѣданне подсждимия Димитръ *не иска никакъ да отговаря*, а Мария постоянноува въ оправдаването си; распитанитѣ свидѣтели не изказали съвършено нищо, което да изобличава една, или другия отъ подсждимитѣ; никакви отношения помежду послѣднитѣ не можиха да се констатирайтъ, никакви основания не се откриха за да се вѣрва, че вайдения трупъ е на Петко Т.; докторъ-експертъ даде миѣнieto си, че трупа не билъ по-малко отъ 10 дена. — При горнитѣ данни, сждътъ съ сждебнитѣ засѣдатели призна, че намѣрениа на 23 Юлий 1885 г. трупъ не е на Петко Т. и че на 19 Юлий, когато послѣдния излѣзалъ съ Димитра Т. въ гората за дърва, не е бивалъ убитъ отъ Димитра, а вслѣдствие на това и жената Мария не е подстрекавала Димитра да убие мжжа ѝ, — поради което и двамата били признати за невиновни и оправдани по хвърленото върху нмъ обвинение.

Явно е, че при отсътствието на увѣрительнитѣ обстоятелства, сждътъ се е основалъ на категорическото лѣкарско заключение, че трупътъ принадлежи на човѣкъ, който е умрѣлъ или билъ убитъ *не по-малко* преди десетъ дена отъ дата, когато трупътъ билъ преглѣжданъ отъ лѣкаря. А тѣй като това е станало на *23 Юлий*, а Петко Т. се е загубилъ на *19 Юлий*, то явно е, споредъ лѣкарското удостовѣрение, че трупътъ не принадлежи на Петко Т. и, слѣдователно, не е доказано престѣпленieto отъ страна на обвиняемитѣ лица.

Да видимъ сега до колко е основно категорическото лѣкарско заключение. Прочутѣй сждебенъ докторъ *Орфила* казва, че

«опредѣление времето на смъртта, споредъ гнилия трупъ, е задача, която надминава човѣческитѣ сили.» Знаино е, че юриститѣ винаги искатъ категорически отговори, но лѣкаритѣ, които познаватъ възможността на погрѣшкитѣ, никога не удовлетворяватъ тѣзи искания, когато нѣматъ най-сигурни признаци за времето на смъртта. Процеса за разлагаието на животното тѣло е толкова сложна работа, и зависи отъ толкова вътрѣшни (на организма) и външни (температура, сръда и проч.) условия, щото и най-голѣмитѣ специалисти по сждебната медицина предпочитатъ да се съзнаятъ въ невъзможността да даджтъ категорическо заключение за времето на смъртта, отъ колкото да ги гризе съвѣстътъ, че ввели сждътъ въ заблуждение.

Въ сждебната медицина е установено, че три условия иматъ голѣмо влияние за бързото гниение на труповетѣ: топлината, достъжна на въздуха и влажността. «Колкото по-силни сж тѣзи условия, толкова по-бързо настѣпва гниенито на трупа и толкова по-бързо то се развива», казва профессоръ *Шауенштейнъ*, авторъ на ръководството по сждебната медицина. Когато трупътъ се намира подъ влиянието на въздуха, той, точно да се каже, не изгнива, но истлѣва, а този послѣденъ процесъ върви много по-бързо, отъ колкото гниенито. Никакви сръдни, нормални срокове за изгниването и за истлѣването не можтъ да се даджтъ, защото, както видѣхме по-горѣ, тѣзи процеси зависятъ отъ многобройни условия. «Распаденieto на тѣлото на составнитѣ му части, казва проф. Шауенштейнъ, може да стане *стидъ не много дни* подиръ смъртта, а по *тъкогажъ* само слѣдъ 3—4 недѣли.»

Като приложимъ тѣзи съображения къмъ описания по горѣ случай, къмъ признацитѣ на смъртта, които сж биле забѣлѣжени отъ доктора, къмъ времето (Юлий), презъ което трупътъ билъ изложенъ, на отворенно мѣсто, подъ влиянието на въздуха и топлината (може би, и влага), — намъ се струва категорическото миѣние, че трупътъ е билъ отъ 10 дена — твърдѣ рискованно. По-добрѣ би сторилъ доктора да допусне възможностъ, че трупа би можалъ да изгни-

до такава степенъ и въ четире деня и да застави съдътъ да държи виновника (който, тъй или инакъ, все трѣбва да го има). Обвинителенъ приговоръ, само вслѣдствие на подобно заключение, пъкъ не е възможенъ, безъ други увѣрителни доказателства; но лѣкаря стоварилъ би отъ себѣ си отговорността за категорическото си утвърждение, особено въ едно подобно дѣло, което толкова бие въ очи.

Давание помощъ на давници и удавници.

Отъ д-ра К. Тролюповскій.

Когато видятъ, че нѣкой захваща да се дави и нѣма на-близо лодка, то трѣбва за-часъ да се съблече единъ голъ, или поне да хвърли горнитѣ си дрѣхы и обувката си, и да доплува до злощастния, като вземе въ сжщото време съ себе си едно въже или единъ дълъгъ прътъ. Този, който не знае да плава, може да иде на помощъ на давникътъ, но само ако водата е плитка, та да може да ходи и да се държи правъ въ нея — да не потъва. Догдѣ давникътъ се мжчи още отгорѣ надъ водата, подава му се единътъ край на въжето или на прътътъ, и когато той се залуви, трѣбва полегичка и внимателно да се тегли, за да не би да се исплъзне въжето или прътътъ изъ слабитѣ му ржци. Но ако прътъ или въже не се намира, или давникътъ не е вече въ сила да се залуви — то идва нужда да му се подаде ржка. За давникъ, който съвсѣмъ е изгубилъ съзнание, олавятъ го за косата или за друга частъ на тѣлото и спасителътъ му съ едната ржка плава, а съ другата тегли него. Твърдѣ е опасно да се доплува близо до давника, догдѣ той още не се е лишилъ отъ съзнание, защото въ оння трудни минути злощастникътъ, отъ страхъ, безсвѣсно се залавя за шията или краката на спасителътъ си и така му прѣчи на свободното движение и плаване и много пжти самъ спасителътъ става жертва на буйната или дълбоката вода, заедно съ своятъ спасаемъ.

Ако нѣкой зимѣ е хлѣтижлъ подъ ледътъ, и плава още отгорѣ надъ водата, то, за да му се даде помощъ, спасителътъ се приближава до него по леда и ляга на корема си.

А най-добрѣ да се турятъ дъски на ледътъ и по-тѣхъ да се приближи до давникътъ, като ги постави предъ себе си. Най-добрѣ ще бжде, щото този, който отива на помощъ на давника, имайки предъ видъ голѣмата опасностъ, да се свържи презъ кръста съ едно въже, на което единътъ край да бжде здраво държанъ отъ други хора на брѣгътъ.

Удавници, които сж вече потъпжли на джното, търсятъ се най-добрѣ съ водолази; но добри водолази съ надлежнитѣ си водолазни прибори сж твърдѣ рѣдки. За това, кога търсятъ нѣкой удавенъ по джното на водата, пущатъ лодка, на която прикачатъ съ въже или съ прътъ една желѣзна, тжна кука. Тогава, лодката като обикаля полека по водата, куката се влачи по джното и щомъ се закачи малко о нѣкой предметъ, полека и внимателно теглятъ на горѣ, защото закачени предметъ, може-би, да е удавникътъ, та, ако дрънатъ силно, може да го истърватъ или да го повредятъ. (Куката, разбира се, ще бжде голѣма и широко закривена, като котва).

Мѣстото, на което сж видѣли за послѣденъ пжтъ удавениятъ, твърдѣ мжчно може точно да се опредѣли отъ брѣгътъ или отъ лодката, по причина на течението на водата и направлението на вълнитѣ.

Колко време може удавникътъ да стои подъ водата, та послѣ като се извади, да може пакъ да се съживи по какъвто и да било начинъ — не може нищо положително да се каже. Има случаи, макаръ и рѣдки, когато удавникъ, който е стоялъ петъ до десетъ минути подъ водата, не е възможно било да го съживятъ и при най-правилната помощъ. Но въ други тъй сжщо рѣдки случаи, удавници стояли подъ водата частъ, частъ и половина, даже и два часа, но пакъ сж бивали оживявани, като имъ се даде правилна помощъ. Отъ тука можемъ да заключимъ, че удавници, които сж стояли подъ водата не по-вече отъ два часа, по-добрѣ е да се считатъ мнимомъртви, отъ колкото — съвсѣмъ мъртви, и колкото се може да се употребятъ всички възможни мѣрки за съживяването имъ.

Вънкашния видъ на удавниците зависи по-вечето отъ това — дълго ли или не дълго

сж се борили съ смъртта. Този, който дълго се е борилъ съ смъртта и се е мжчилъ много, да се задържи отгорѣ надъ водата, лицето му и устнитѣ му биватъ посинѣли, очитѣ му червени (насъднжли съ кръвъ) и устата му пълни съ вода и пѣна. Но този, който твърдѣ малко се е борилъ съ смъртта, когато напр. случайно, изъ невидѣлица, е паднжлъ въ водата, или пъкъ е хлжтнжлъ презъ ледѣтъ и мжгновено потжнжлъ, та дишението му се прекратило изеднжжъ (защото се сепнжлъ или глжтнжлъ наведнжжъ много вода) — нему лицето му и устнитѣ му биватъ обикновено блѣдни, очитѣ му — не червени, и устата му не сж пълни съ вода и пѣна. Признаци за пълнокръвие у главата на удавниците се срѣщатъ твърдѣ парѣко.

Удавниците се съживяватъ по слѣдующия начинъ:

Удавениятъ се тура легнжлъ на коремѣтъ си и отначало главата и гжрдитѣ му да бждѣтъ малко нѣщо по-ниско отъ другитѣ части на тѣлото, за да може водата по-лесно да истече изъ бѣлиятъ дробъ презъ устата. Кръвъ се пуца само при твърдѣ вѣрни признаци за пълнокръвие на главата. Много е важно очистиваннето на носѣтъ и устата отъ пѣськъ, тиня, слизъ и други подобни и произвеждане на искусственното дишанне съ подлагане подъ горнята частъ на гжрдитѣ нѣкоя мека подложка — нагжната дрѣха или другъ нѣкой удобенъ предметъ. Искусственното дишанне у удавницитѣ трѣбва да се захваща най-първо съ издишаннето, а не съ вдишаннето, за да може да се изгони и псѣдн изъ бѣлия дробъ и най-последниятъ остатѣкъ отъ водата.

Прости хора, като не знаятъ никакъвъ способъ отъ искусственното дишанне, захващатъ да въртятъ и махатъ тѣлото на удавника по разни направления и по нѣкой път сполучватъ въ цѣльта си. Но тази сполука трѣбва да се благодари на това, че въ туй просто движение има нѣщо като искусственното дишанне — макаръ, отъ само себе се разбира, да е твърдѣ не вѣрно.

Когато се произвежда искусственното дишанне, необходимо е и да се порастриватъ по извѣстенъ начинъ ржцѣтъ, краката и

гърбѣтъ съ вълненъ парцалъ или съ мека четка; а другитѣ второстепенни срѣдства, каквото дразненне поздритѣ, нишедрния спиртъ и др. се употребяватъ чакъ кога се появятъ първи признаци (макаръ и слаби) за почване на самостоятелното дишанне и кръвообръщение. Тѣгава сж полезни сжщо и раздразнителнитѣ клистири (тулумба), съставени отъ топла вода съ оцетъ, сапунъ, соль, ракия, конякъ, ромъ, даже клистири съ тютюневъ димъ (?).

Послѣ съвършенното възврѣщанне на самостоятелното дишанне, болниятъ се загжва въ топло облѣкло, турва се на постеля затоплена съ горѣщи камъне или съ стомни, пълни съ горѣща вода, и му се даватъ топли пития, каквото чай съ вино, бульентъ, варено млѣко. Още по-добрѣ се затоплюва болниятъ, ако той се тури въ единъ голѣмъ сждъ (корито, напр.), пълненъ съ топла вода (ванна).

Удавени, които сж извадени отъ водата само въ полумъртво състояние, идватъ на себе-си и безъ искусственното дишанне, само съ помощта на нишедрния спиртъ, дразненне поздритѣ, турване тѣлото въ топли дрѣхи или въ сждъ, пълненъ съ топла вода, топли пития и съ помощта на други прости срѣдства.

Но при това трѣбва да се забѣлжжи, че мнимомъртви, които сж извадени зимно време изъ подъ ледѣтъ или изъ твърдѣ студена вода, можѣтъ да ги затоплятъ само съ голѣма предпазливостъ, твърдѣ по-лека и постепенно.

Домашна аптека.

Прев. Т. Георгиевъ.

23. Глауберова соль (*natrum sulfureum*). Едно отъ най-добритѣ очистителни срѣдства за възрастнитѣ. Причинява рѣдки, но-длинни испражнения. Глауберовата соль принася голѣма полза, когато я употребяватъ лицата, които страдаятъ отъ запичанне (габъзъ), вследствие на скрити гемморон (маясьлъ). Възрастнитѣ пиятъ по една чайна лжичка на една чаша вода. Като всеко прослабително срѣдство, глауберовата соль, при твърдѣ честото употребяване (2 — 3 пати въ недѣлата), може да причини значителна вреда.

24. Глицеринъ. Срѣдство, което твърдѣ много трае безъ да се развали и много полезно за домашната аптека. Употрѣблява се за намазване на кожата при болѣстнитѣ ѝ напуквания, и при сухитѣ бѣлѣзи, наприм. на греднитѣ зрънца у женитѣ, които кърмятъ, на ржцѣтъ и устнитѣ, които сѣ се напукали отъ вѣтъра и проч. Глицерина, вмѣсто масло, може да се употребява за намазване наконечника на клистирнитѣ трѣбки (тулумби), тъй също и за капване въ ушитѣ, въ видъ на «ушни капки», когато слуховия каналъ се е запушилъ съ ушна сѣра (желта восковидна масса) и при болѣжки въ ушитѣ отъ настинка.

25. Гофмановски капки (Guttae Hoffmanni). По своето отлично дѣйствие, при бързото отпадане на силитѣ, гофмановскитѣ капки трѣбва да се намиратъ въ всѣка къща, малко много отдалечена отъ аптеката. Вътрѣшно се употребява за съживяване на примрълия, при принадлежитѣ на истериката, при колникитѣ и болжитѣ въ корема, при подигането за блуване и пр. Порцията на възрастнитѣ е 10 — 15 капки на една чашка захаръ или въ една чашка сладника вода. За съживяване на примрълия и при принадлежитѣ на истериката, гофмановскитѣ капки могатъ да се даватъ и да се миришатъ: нѣколко капки наливатъ на една кърпичка или на малко памукъ и ги турятъ подъ носа на болния да ги мириши. Порцията на дѣцата за вътрѣшно употребление е 2 — 6 капки, споредъ възрастта имъ. Вънѣшно съ гофмановитѣ капки се растриватъ слѣпнитѣ очи и челото при главоболнето (мигрень) и ставитѣ (сегевитѣ) при ревматизма. При забоболнето, гофмановскитѣ капки се тургатъ съ малко памукъ (на едно топче памукъ 1—2 капки) въ дупката на зѣба, която предварително трѣбва да се очисти съ хигроскопическия памукъ.

26. Греденъ чай. Сборъ отъ омекчителни и успокоителни трѣви (species pectorales), които помагатъ за изхрчаването на храчкитѣ. Употрѣблява се като чай при сухата силна кашлица, когато храчкитѣ излизатъ мъчно. Една пълна чорбяна лъжица съ трѣва я попарватъ съ двѣ чаши врѣла вода, оставятъ я около 5 минути и като я исцѣдятъ, пиятъ я съ захаръ два-три пѣти на день.

27. Гуммозний пластиръ (empl. gummosum, талонитѣ). Срѣдство, което ускорява нагнояването на цирейтѣ и малкитѣ нарыви (абсцеси). Отрѣзваме едно парче пластиръ съ намокренъ ножъ, размекчаваме го между прѣстнитѣ си и го направяме на питка (дебела, колкото мукава), която прилѣпваме на едно платнено парцалче и я туряме върху нарыва или цирей. Пластиря трѣбва да се мѣнява два-три пѣти въ день. Това се продължава до гдѣто цирей се пробие. Върху мѣстата на тѣлото, които сѣ

покрити съ косми, е твърдѣ неудобно да се туря гуммозний пластиръ — за това, че той, споредъ своята лѣпливостъ, силно залѣпва у космитѣ и мъчно се отлѣпя. Въ такива случаи космитѣ предварително трѣбва да се обръснатъ или ниско да се острижатъ.

28. Д ж б о в а к о р а (cortex quercus). Въ домашната медицина се употребява само вънѣшно. Студения ѝ отваръ добръ помага като си забуримъ устата, когато вѣнцитѣ сѣ подути, зѣбитѣ се раскръжаватъ и се клатятъ. За да се приготви такъвъ отваръ, взема се двѣ чорбяни лъжици дребно наръзана кора, облива се съ 1½ чаша вода, парятъ я около 10—15 минути, послѣ това жидкостта се прецѣжда и оставя да истине. Съ този отваръ могатъ да се мокрятъ кърпите да се тургатъ върху раничкитѣ, които мъчно зарастватъ и текатъ.

29. Желѣзни крѣвоостановителни капки (liq. ferrisesequichloreti). Употрѣбляватъ се вънѣшно и вътрѣшно, съ цѣлъ да се спре крѣвотечението изъ тѣлото ни (изъ носа, гърлото и пр.) и изъ вънѣшнитѣ наранявания (порѣзвания, убождания и пр.). При крѣвотечението изъ носа 15—20 капки се размѣсватъ въ една чаша студена вода и болния смърка отъ тази жидкостъ въ носа си. При крѣвотечението изъ гърлото, до пристигането на доктора, на болния може да се дава да пие отъ смѣсата: 20—30 желѣзни капки на една чаша най студена вода (всѣкой частъ по една чорбяна лъжица). За да може да се спре крѣвотечението изъ вѣнцитѣ, когато си извадимъ зѣбъ, можемъ да си плакнемъ устата съ смѣсата смѣсь, както и при крѣвотечението изъ носа. Въ случай на крѣвотечение изъ малкитѣ прѣсни рани, напр. изъ плиткото порѣзване, убождане и други подобни повреждания, крѣвотечащото мѣсто се покрива съ хигроскопическия памукъ, намокренъ въ смѣсь отъ желѣзни крѣвоостановителни капки съ най студена вода. За такава смѣсь взематъ 1 частъ желѣзни капки на три части студена вода или на половина (двѣ части капки и двѣ части вода), споредъ силата на крѣвотечението.

ОБЯВЛЕНИЕ.

Останалитѣ въ редакцията въ малко количество екземпляри

на в. „ЗДРАВІЕ“ за 1885 г.

подвързани

се продаватъ по шесть лева за цѣлата година. — За испращането се прилага 50 стот. — Паритѣ се псировадатъ въ редакцията съ пощенски запис или бонове.